

Čtenářský deník: Mona Ozouf, *Co prozrazuje román*

19. století mezi starým režimem a revolucí

Mona Ozouf, historička, jež se specializuje na studium Francouzské revoluce, republikánské školy a jejích myšlenek, a jež je v současné době vědoucí výzkumu v Národním Výzkumném centru (C.N.R.S. - Centre National de la recherche scientifique), zasvětila své poslední dílo studiu úzkých vztahů propojujících historii a literaturu. Kniha *Co prozrazuje román* skutečně ukazuje, že byl román ve Francii devatenáctého století privilegovaným místem sledování souboje Starého režimu s Revolucí, který poznamenal celé století. Postupným studiem zásadních literátů tohoto století, jako je Balzac, Sandová, Hugo, Zola, sleduje / vyobrazuje / mapuje spisovatelka složitý nástup společnosti založené na rovnosti. Osvětluje tak způsob, jakým románový žánr podává svědectví o odboji starého světa a zároveň o rovnosti ve společnosti, a umožňuje konečně dospět k vyjednávání mezi dvěma protichůdnými světy. Ověněna úspěchem, její kniha obdržela v roce 2002 Guizotovu cenu.

Rozkol, který způsobila Francouzská revoluce tím, že posvětila princip rovnosti a současně podkopala základy privilegií aristokratické společnosti, nemohl proběhnout čistým a definitivním způsobem. Podle Mony Ozoufové společnost Starého režimu a hodnoty, které šířila, stále ještě definují dané století a román v něm zanechává svou stopu. Starý svět, jakkoliv / ikdyž notně oslabený, přežíval místy jako kdyby se nic nestalo: existoval v podobě lidí, kteří žili mimo vývoj dějin a stále ještě věřili v moc aristokracie, a které autorka nazývá "emigranti z tuzemska". Venkov je nejčastěji místem bydliště těchto osobností / osob / lidí: hraje roli tlumiče politických otřesů a navíc přijímá / vítá dočasně ochromenou společnost. Autorka objevuje přítomnost tohoto typu společnosti ve Standhalovu *Lucienu Leuwenovi*, který představuje postavy, jež neustále (stále dokola) omílají minulost, uvězněné v dialogích točících se stále okolo týchž lítostí a pokračují v uplatňování nějaké spíše symbolické, než politické autority v jejich městečku.

Román ale také umožňuje uvědomit si, že způsoby a mravy jsou mnohem odolnější než názory, a že dokonce i ve společnosti vzešlé z egalitářských teorií existuje příklon k aristokracii. To ona stále vzbuzuje obdiv krásou / ušlechtilostí svých způsobů a úkolem, který si stanovila: docílit příjemných a zdvořilých mezilidských vztahů. Proto v buržoazních či republikánských společnostech přetrvává umění konverzace, vytríbenost ve vystupování, koketnost v chování. Tento půvab, který vyzařuje aristokracie, se dotýká samotných romanopisců, vědomých si toho, že jejich téma spočívá v tomto doplňku společenského života, jakým jsou vybrané způsoby. Literatura žije totiž (vskutku/opravdu) z forem a tradic, nejvíce posvěcuje jedinečnost (zvláštnost/vyjímečnost) některých dělajíc z nich hrdiny a popírá možnost tabula rasa odkazujíc na minulost, na předky a

tedy na důležitost předávání informace. Proto tudíž nemůže zcela přjmout ideologický zvrát demokracie, a upíná se k jistým formám minulosti. Z tohoto titulu je podle autorky zajímavé sledovat, jaký může být rozdíl mezi posunem v myšlení a posunem v konceptu sociálních vztahů: v *Hříchu pana Antonína* dospěla Georg Sandová k vytvoření utopické společnosti, která paradoxně chce umožnit aristokratický život pro každého, protože se domnívá, že si způsoby / mravy zachovávají svůj smysl i v demoratickém světě.

Odolnost vůči nástupu nového světa se objevuje v románech ve dvou hlavních veličinách: náboženství a ženy. Katolictví bylo Revolucí paradoxně regenerováno: svůj stálý přesah postavilo do protikladu k závratí, kterou Revoluce způsobila. Svůj vliv uplatňuje prostřednictvím aristokracie, která obnovuje svůj zápal pro provozování svého kultu, a tváří se soucitně jakožto utěšitel nešťastných. Jeho moc může dokonce zasáhnout i oblast politiky, a ustanovit / zavést sílu / moc pořádku / řádu a nástroj lidové poslušnosti. *Dobytí Plasansu* od Zoly ilustruje rostoucí vliv / působení, jaký uplatňuje církve na své ovečky (duše) ukazujíc, jak se může vměšovat do politických záležitostí do té míry, že je může kontrolovat. Navíc, ženská populace hraje podle Mony Ozoufové podstatnou roli v odboji, který staví do protikladu starý a nový svět. Právě ona (ženská populace) je nejvnímavější ohledně náboženství, které zachovává / uchovává tradice a ohrnuje nos nad absolutním upuštěním od minulosti. Historička vidí v *Delfíně* od Germaine de Staelové autorčino přesvědčení, že ženy jsou bytosti soucitné a vědí lépe než muži, jak moc je potřeba býti umírněný, čímž se brání tíživým následkům, které s sebou nese příliš náhlá změna.